

stvu, delovati za njega blagor in srečo. Iskal je priložnosti in pripomočkov do izvršitve svojih naklepov, in po dolgem premišljevanji in dolgem prevdarku, v zreli starosti, potem ko je opustil že duhovniški stan, ko je opustil študije prava, ko je toliko let kmetoval, osemnajst let pisateljaval, prišel je do prepričanja, da zamore jedino učitelj delovati v blagor in srečo naroda in izustil je v 52. letu svojega življenja pomenljive besede: „Ich will Schulmeister werden“.

Gospôda, to je dokaz moje prejšnje trditve: „Kedor hoče biti pravi osrečevatelj naroda, ta postani učitelj.“

Pestalozzi je postal, kar je hotel postati. Užival je veselje učiteljskega stanu, a užival je v večji meri njega britkosti. V vsakem slučaju je pa pričal in potrjeval mojo drugo trditev, da resnično ljubi narod svoj, kedor je iz poklica učitelj.

V kantonu „Unterwaldnu“ uprli so se ljudje, priseči na novo konstitucijo, katero je hotel Napoleon v Švici vpeljati. Zato so pridrli Francozje v deželo, požgali mnogo vasi in pobili mnogo ljudij. Veliko otrok je ostalo osirotenih, mnogo brez domovja. Zato je vlada poslala Pestalozzi v Štanc, da je tam osnoval zavod po svojih nazorih. Pestalozzi je bil vesel, da je prišel do svojega tolikanj zaželenega cilja. Popolnoma se je posvetil svoji sveti nalogi. Kmalo je imel dovelj otrok okoli sebe. Da si so bili raztrgani, nesnažni, polni golazni, se jih Pestalozzi vendar ni ustrašil. On jih je snažil, napravljaj jim novo obleko, čedil jim glave nadležnih parasitov, ž njimi jedel, ž njimi spal. Prestajal je zlahka vso nehvaležnost ljudstva, s katero mu je taisto vračalo njega dobrote. Mnogo otrok mu je ušlo iz zavoda, kakor hitro jim je napravil novo obleko. A zato ni črtil dece, ni črtil starišev, kateri so povzročevali take bege.

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

E.

Od pragmatične sankcije do Franc Jožefa I.

(1713—2. grudna 1848).

4. Ferdinand I. (1835.—2. grudna l. 1848.).

(Dalje.)

Med avstrijskimi Nemci je bilo do te dobe bolj mirno, niso se še dosti brigali za ustavno gibanje. Pač so se že prej začeli neavstrijski Nemci potegovati za svobodno ustavo, a avstrijski Nemci so se razmerno malo zanimali za svoje sonarodnjake na Nem-

škem. Za „nemško zavezo“ so malo marali, sploh je bila med njimi narodna zavest še malo razvita. V tem času pa se je poostrilo narodno nasprotstvo med Slovani, Madjari in Nemci in sicer sprva le na slovstvenem polju, a bilo je povoda dovolj za mnogovrstne prepire. Politična podlaga naši državi je še vedno tista bila, ker je Metternich pazil na to, da je v državnem življenju ostalo vse pri starem.

Na Italijanskem je Avstrija uvela konservativno vlado v Lombardiji in na Beneškem ter zatirala narodno gibanje. Metternich je odpravil vse prejšnje naredbe, katere so se opirale na narodno samoupravo. V tem smislu je skušal tudi vplivati v drugih italijanskih državah, kar se mu pa je le deloma posrečilo.

Po Napoleonovih vojskah je Avstrija mnogo let uživala zaželeni mir. Ljudstvo je hrepenelo po izobraženju ter rado prebiral po vladi prepovedane knjige. Cenzura in policija sta pospešili tihotapstvo s prepovedanimi spisi, vlada sama pa je večkrat zagovarjala svoje naredbe v prepovedanih časopisih, ker je bila prepričana, da bode ljudstvo največ verjelo takim časopisom. Sicer pa je bila tedanja vlada v hudem nasprotju z nazori vedno večjega števila omikanih ljudi. Tako je bilo tudi v sedanjih avstrijskih deželah mnogo gradiva za silno prekucijo. Birokratične državne naredbe so bile po mnenju večšakov, n. pr. grofa Hartiga, popolnoma nezadostne.

Schuselka je vzbujal občno pozornost s svojimi spisi, katere so omikani ljudje kaj radi prebirali. Pl. Andrian pravi v knjigi „Österreich und dessen Zukunft“ med drugim: „Trideset let ne more več tako ostati, kakor je sedaj v Avstriji. To prepričanje imajo vladajoči in podložniki; že samo to dejstvo more povzročiti prevrat, ki se mora v kratkem izvršiti.“

Ko so došla prva poročila o francoski februarški revoluciji l. 1848., izgubila je državna konferenca na Dunaju svojo prejšnjo odločnost in ni bila več jedina o nadaljnjih korakih. V Avstriji se je malone hkratu v vseh deželah začel prevrat. Ljudstvo se je najbolj balo denarnega poloma ter jemalo denar iz hranilnic. V ogerskem deželnem zboru je že 3. sušca zahteval Košut posebne svoboščine za Ogersko in ustavo za ostalo Avstrijo. V Pragi je sklicalo dne 11. sušca češko društvo Repeal meščanski shod v Vaclovih kopelih, da se odpravi tlaka, združi Češka z Moravsko in Šlezijo glede na ustavo in upravo, in se uvede češki jezik v šolah in uradih. Na Dunaju pa so najprvo prosili knjigarji, da se opusti cenzura, 6. sušca pa je dolenjeavstrijska obrtna družba sklenila adresso in izražala svoje težnje. Potem je zahtevalo „pravoslovno-politično društvo“ ustavo po francoskem izgledu, vsenučiliščniki pa so se potegovali za versko, naučno, tiskovno in govorniško svobodo. V dolenjeavstrijskem dežel-

nem zboru se je potegovala liberalna stranka pod Šmerlingovim vodstvom za potrebne reforme.

Dné 13. sušca l. 1848. so se zbrali dolenjeavstrijski deželni stanovi v deželni hiši v posvetovanje. Na dvorišču deželne hiše pa se je zbralo mnogo ljudstva, ki je tam razsajalo, udrlo v zbornico in prisililo stanove, da so šli k cesarju, kjer pa niso dosegli svojega namena. Nadvojvoda Albreht je prišel z vojaki in razgнал s silo uporno množico, od katere je bilo 6 oseb ustreljenih navzlic temu, da so vojaki visoko merili. Te osebe so takozvane žrtve marčne revolucije. Ljudstvo je burno zahtevalo, da se odslovita Metternich in Sedlnicky. Metternich se je mislil obdržati s tem, da je dovolil tiskovni zakon, a je moral vendar odstopiti. Pobegnil je s Sedlnickyjem z Dunaja, a tudi nadvojvoda Albreht je odišel. Metternich je živel nekaj časa v Londonu, potem pa na Dunaju, kjer je umrl l. 1859. šest in osemdeset let star. Cesar je dovolil ustanovitev narodne straže in tiskovno svobodo in v lastnoročnem pismu z dné 15. sušca obljubil ustavo.

Cesar je sestavil novo ministerstvo. Prvi odgovorni minister je postal grof Kolovrat, baron Pillersdorf je prevzel ministerstvo notranjih zadev. Po Kolovratovem odstopu je bil ministerski predsednik grof Ficquelmont, vojni minister Peter Zanini, naučni minister baron Sommaruga. Ficquelmont se ni dolgo obdržal, in Pillersdorf je prevzel ministersko predsedstvo.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Peto poglavje.

Zasačili so jastreba.

Pred tem časom pride predstojnik na mesto, kjer se bode zidala cerkev. Prišlo je tudi veliko ljudi iz vasi, da vidijo svojega dobrega glavarja.

„Mari nimate doma nobenega dela, ali je danes praznik, da tako postopate in pasete lenobo“, zadere se starešina na nekatere vaščane, ki so mu bili bližje, kajti gledal je vedno, da nikdo ne čuje, kake ukaze dobiva od predstojnika.

Toda predstojnik to opazi in reče glasno: „Starešina, jaz to uprav želim, da ljudstvo ostane tukaj ter tudi čuje, kako cerkev mislim zgraditi; čemu gonite ljudi od tod?“

Malo je manjkalo, da Stiskač ni poljubil zemlje, tako globoko se je priklonil, ter kliče: „Hej, ljudje, vrnite se, gospod predstojnik želi, da ostanete tukaj“.